

Атанас Далчев
Омразата у Ботев

Ботев е бил (това е изтъквано много пъти) силно емоционална натура. Дълбочината на поезията му всъщност не се дължи на мисловно съдържание: тя е дълбочина на чувството. У Ботев то напомня онези води, които, дошли чак от недрата на земята, излизат на повърхността ѝ нажежени до 80–90 градуса, с пара и пукот.

Както всички силни чувства, и чувството у Ботев се движи в контраст. Неговите полюси са обичта и омразата. Ботев не напразно е искал от братята си „силно да любят и мразят“, самият той е обичал силно и заради това е мразел силно. Но омразата, макар и вторична, е горяла у него понякога с такава сила, че е поглъщала обичта. И тъкмо затова може би пламъкът ѝ е бил толкова висок, защото са я подклаждали безброй чувства: съзнанието за неизживяна младост, обичта към озлочествената родина, обидата, поруганото човешко достойнство, страданието, жалостта; защото в нея е влизал целият хуманизъм на Ботев. Всичко това ние знаем от стихотворението „До моето първо либе“. Оттам е и този изключителен стих:

И сърце зло в злоба обвито.

Експресивната сила на този стих иде не само от сблъскването на двете еднокоренни думи „зло“ и „злоба“, което прозвучава като удар на две саби, но и трите ударени слога, събрани въпреки прозодичните правила един до друг, като в някой стих на Есхил.

Спомних си древногръцката поезия и ми дохожда наум щитът на Аякс, за който Омир казва, че бил обвит с девет волски кожи. Както този щит, и сърцето на Ботев, обвито в злоба, е оставало непроницаемо за всяко лично, интимно чувство – обич или страх.

Но диалектиката на чувствата у Ботев не свършва тук. Ботев не остава пасивен в омразата, той я иска и страхувайки се да не отслабне, я поддържа и подсилва. И ето тук той е напълно модерен. Син на един либерален и сантиментален век, той за разлика от Вазов например е разбирал какви енергии, какъв революционен заряд крие омразата; и я култивирал:

На душа лежат спомени тежки,
злобна ги памет често повтаря.

Единствен между българите от онова време Ботев е знаел какво може едно чувство. Тези стихове от „Борба“ са между най-силните му

стихове. „Злобна памет“ – такава сплав от думи може да се получи само при високата температура на едно нагорещено докрай чувство.

1967

КРАЙ

© 1967 Атанас Далчев

Форматиране: maskara, 2008

Издание: Околчица 2008. Литературно-художествен алманах.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/9764>]